

“Ετσι, ούτε βιογραφῶ ούτε κριτικάρω σὰ «Φιλολογικὰ πορτραῖτα» μου ἀπλούστατα, ἀφηγοῦμαι. Κι ἀφηγοῦμαι ὅτι σκετιζέται μὲ τὴν πνευματικὴ μου ζωὴ—μὲ τὴν καθ’ ἑαυτὴ ζωὴ μου δηλ., γιατί ἕνας λογοτέχνης ζεῖ μόνο μέσα στὰ βιβλία του, λεύτερος ἀπὸ λογῆς κοινωνικοὺς δεσμούς, καὶ μὲ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα πὸν τᾶποκαλεῖ σ υ ν ἄ δ ε ρ φ ο υ ς, μὰ πὸν εἶναι οἱ καθ’ αὐτὸ ἀδερφοὶ του, ἡ φαμελιά του, ὁ κόσμος του. Γύρω «ὡς βογγαεὶ τοῦ κόσμου ἡ τρικυμία». Ὁ λογοτέχνης, ζώντας μέσα στὴ γαλήνια περικυκλωσιὰ τῆς σκέψης του, ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν κοινωνικὴ φουρτούνα πὸν μανιάζει ὀλόγυρά του καὶ πού, τὸ πολὺ πολὺ, μπορεῖ νὰν τοῦ χρησιμέψει, μερικὲς φορές, γιὰ κεντριστήρι πρὸς δημιουργία, ὄλικὸ γιὰ νὰ χτίσει τὸ πνευματικὸ παλάτι του, ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμή του.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ μου σκεδὸν εἶναι ἡ καθ’ αὐτὸ ζωὴ μου, καὶ τῆς τέτοιας ζωῆς μου πάσκινα νὰ δώσω τὰ πιά, κατὰ τὴ γνώμη μου, χαρακτηριστικὰ κομμάτια μέσα στὰ πορτραῖτα μου. Πάσκινα, στὰ πρῶτα πρῶτα μάλιστα (Ραμπλαγᾶς, Γαβριηλίδης, Θέμος Ἄννινος, Μηταΐκης, Κρουσιάλλης κλπ.) νὰ δώσω καὶ κάτι ἄλλο, κινὸ γενικὸ, πάσκινα νὰ δώσω μιὰν εἰκόνα τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας, στὰ πρῶτα χρόνια πὸν βγήκα καὶ γὼ πούλι πνευματικὸ ἄπλερο—δειλὰ δειλὰ ἀπὸ τὴ φωλιά μου καὶ πέταξα πρὸς τὴ μεγάλη ζωὴ. Ἡ ζωὴ ἐκεῖνη εἶχε κάποιους χαρακτήρα, κάποιον χρῶμα, κάποιον μορφὴ δικὴ της—εἶτανε μιὰ ζωὴ πὸν ἔσβησε ὀλίγετα σὰ σβήσανε καὶ τὰ πρόσωπα πὸν τὴν ἀντιπροσωπεύανε, μὰ πὸν ὡς τόσο ἄφησε τὰ χάρματα τῆς στὴ σημερινὴ πνευματικὴ, ἀκόμα καὶ κοινωνικὴ ζωὴ μας, ἀφοῦ, βλέπετε, ἕνας λογοτέχνης σημερινός, ἀποφασίζοντας νὰ δώσει κομμάτια τῆς ζωῆς του, ἀθελά του στηρίζεται στὴν τότε ζωὴ καὶ τόση σημασία τῆς δίνει. Ἡ ζωὴ ἐκεῖνη, τότε, γκρέμιζε μὰ καὶ δημιουργοῦσε μαζί, καὶ μπορῶ νὰ πῶ ἀδίσταχτα πὸς ὁ ριζοσπαστισμὸς τῆς κι ὁ νεολογοισμὸς τῆς ἔρρηξε τὸ σπᾶρο γιὰ τίς καινούργιες ἀνθρωπιστικὲς ἰδέες πὸν ἐξαγνίζοντε σήμερα καὶ ὁμορφαίνοντε μιὰ μεγάλη μερίδα τῆς νεολαίας μας καὶ πὸν αἴριο σίγουρα θὰ φέρουτε ἕνα ἀνθισμα κοινούργιο στὴ ζωὴ μας.

“Ετσι, παίρνοντε καὶ κάποιαν ἱστορικὴ σημασία τὰ «πορτραῖτα» μου αὐτά. Δὲν ξαίρω. Ἐγὼ οἶς τὸ ξομολογοῦμαι, δὲ φροντίσα νὰ τοὺς δώσω καμμιά σημασία, οὔτε ἱστορικὴ, οὔτε ὅποιαν ἄλλη Ν’ ἀφηγηθῶ μοναχὰ—αὐτὸς εἶν’ ὁ σκοπὸς μου. Ν’ ἀφηγηθῶ ὅ,τι μὲ συγκίνησε, ὅ,τι, σημαντικὸ ἢ ἀσήμαντο, σὲ πρόσωπα ἢ γεγονότα, μοῦκαμε βαθύτερον ἐντύπωση, χάραξε κάτι στὴ θύμησή μου. Τίποτ’ ἄλλο. Γιὰ τοῦτο ὅποιος τὰ προσέξει λίγο τὰ «φιλολογικὰ πορτραῖτα» παίρνοντάς τα ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ θὰ δικαιολογήσει γιατί μέσα σαυτὰ μῆχανε καὶ κάποιον πορτραῖτα ἀνθρώπων (Φέξης, Καβαράκης κλπ.) πὸν

δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὴ δημιουργικὴ φιλολογία, μὰ πὸν ὡστόσο μένουτε ὡς τύποι ἀντιπροσωπευτικοὶ στὴν πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀκόμα ἐξέλιξη τῆς σημερινῆς ζωῆς.

Θαρρῶ ὅ,τι εἶτανε νὰ δικαιολογήσω τὸ δικαιολόγησα καὶ σταματῶ ἐδῶ, μὴ θέλοντας σὲ τοῦτο τὸ σημεῖωμα νὰ δώσω περισσότερο, κουραστικὸ μᾶκρος καὶ νὰν τὸ μεταμορφώσω σὲ πρόλογο.

Μᾶης 1922

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙΣ

παρμέναις ἀπὸ ἕνα διήγημα τοῦ Ἰσπανοῦ Cervantes

(Ἀπὸ ἀνέκδοτο χειρόγραφο τοῦ Ν. Κονεμένου)

1. Θέλεις νὰ περάσης μιὰ μέρα καλὴ; Ξουρίσου. Ἐναν καλὸν μῆνα; Σφάξε ἕνα γουροῦνι. Μιὰ καλὴ χρονιά; Παντρέψου. Μιὰ καλὴ ζωὴ; Γένε Παλαῶς.
2. Τρία πολὺ καὶ τρία λίγο εἶν’ ὁ χαλασμός τοῦ ἀνθρώπου· νὰ μιλή πολὺ καὶ νὰ νογάη λίγο, νὰ ξοδιάξῃ πολὺ καὶ νὰ ἔχη λίγο, νὰ φαντάζεται πὸς ἀξίζει πολὺ καὶ ν’ ἀξίη λίγο.
3. Ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι ποτὲ φτωχὸς μὲ τὸ νὰ ἔχη λίγο, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ θέλῃ πολὺ.
4. Ὅποιος θέλει νὰ πλουτίσῃ εἰς ἕνα χρόνον, εἰς ἕξη μῆνε; τὸν κορμῶν.
5. Ἀπὸ τὸ βελῶνι στ’ αὐγὸ, ἀπὸ τ’ αὐγὸ στὸ βρόι· δὲ, ἀπὸ τὸ βοῖδι στὰ φουρκα.
6. Μὲ τὸ ξύλο ὁ καλὸς γένεται κακὸς κι ὁ κακὸς γένεται χειρότερος.
7. Ἀπὸ γυναικα τὴν πρώτη συμβουλή καὶ ποτὲ τὴ δεύτερη.
8. Σὲ πόρτα κλεισμένη ὁ διάολος δὲν μπαίνει. κλειθωμένη ἡ καρδιά μου ἡσυχος ὁ νοῦς μου· κ’ ἡ γυναικα μου εἶναι σὰν τ’ αὐγὸ, πὸν ὅσο δέρνεται, τόσο διαφορεῖται.
9. Κάθε παιᾶς παῖναι τὸν ἅγιο του καὶ κάθε λαγηνᾶς τὸ λαγῆνι του μάλιστα ἂν τύχη νὰ εἶναι καὶ ραγισμένο.
10. Κάλιο ἕνα σπουγγίτι καὶ στὸ χέρι παρὰ μιὰ πέρδικα στὸ βουνὸ.
11. Τοῦ φτελιὰ μὴ τοῦ γυρεῦσις ἀπίδι.
12. Κάλιο παρακίλει τὸ Θεὸ παρὰ τοὺς ἅγιους του ἐπειδὴ σὰν ὁ Θεὸς δὲ θέλῃ οἱ ἅγιοι δὲν δύνανται τίποτε.
13. Ὅποιος ἔχει καιρὸ καὶ καρτερεῖ καιρὸ ἔρχετ’ ὁ καιρὸς καὶ χάνει τὸν καιρὸ.
14. Κάθε καλὸ πὸν σώσει γένεται κακὸ· κι ὅταν τὸ δέντρο πέσει ὅλοι κἀμνον ξύλα ἀπὸ δαυτο.
15. Ὅποιος ἀγοράζει τὸ περισσὸ θὰ πουλήσῃ τὸ χρειαζόμενον.

16. Ὅποιος δανείζει δὲ ματαπαίρνει· ἂν ματαπάρει δὲν εἶν' ὄλο· ἂν εἶν ὄλο, δὲν εἶν ὁμοιο· ἂν εἶν ὁμοιο, εἶν ὀχρός.

17. Ἄν θέλεις νὰ σοῦ φανῆ ἡ Σαρακοστή, βάλε χρέη γιὰ τὸ Πάσχα.

18. Τὸ βόιδι τοῦ βασιλέως τὸ τρώγει κανεὶς ἀχαμνὸ καὶ τὸ πλερώνει παχύ.

19. Ἄπὸ νέον ποῦ παρακαλεῖ ἡ ἀπὸ γέροντα ποῦ νηστεύει, ὁ Θεὸς νὰ μοῦ φυλάῃ τὸ σκοῦτί μου.

20. Ὅποιος εἶναι φίλος ὄλου τοῦ κόσμου ἢ πολὺ φτωχὸς εἶναι ἢ πολὺ πλούσιος.

21. Πῆς τοῦ φίλου σου τὸ μυστικό σου, γιὰ νὰ ἔχη τὸ ποδάρι στὸ λαιμό σου.

22. Φυλάγουν ἀπὸ φίλον ποῦ με αὐτὸν ἔτακώθηκες καὶ πάλε ἔματαγαπήθηκες, σὰν ἀπὸ τὸν ἄερα ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴ χαραμάδα.

23. Ἄν σὲ βάλουν κριτὴ καμιμὰ φροῦ, κρένε καλύτερα δύο ἐχθροὺς σου παρὰ δύο σου φίλους.

24. Σὲ ὅποιον ὁ Θεὸς δὲν δίνει παιδιά ὁ διάολος δίνει ἀνείψια.

N. KONEMENOS

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΜΟΥΡΛΟΣ

Ἐίπαμε ἤδη πὼς τὸ ἀρματολός, ποῦ μᾶς τὸ ξηγήσανε γιὰ συμφυρμὸ εἶναι τὸ ἀρματολόγος (=ὁ καταγινόμενος με τᾶρματα) - ἀρματολός - ἀρματολός· κανονικότερα με τὸν ἐκπεσμό τοῦ γ ἀνάμεσα σὲ δύο φωνήεντα καὶ με τὴν ἔνωση τῶν δύο οὐ σὲ ἕνα.

Ὁ καθηγητὴς X. δὲν τὸ δέχτηκε, λέει. Μπᾶ! καὶ ποιὸς τὸν κατέστησε ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; Δὲν τοῦ φτάνει ἡ δόξα τοῦ φιλόλογιᾶ (ἀμφιλογία), ποῦ γίνεται λέει, ἀπ' τὸ φιλολογία; — Γιὰ φαντάσου!

Κοὶ σοφοὶ τοῦ 16ου αἰῶνα δὲν εἶχανε δεχθεῖ τὴν κίνηση τῆς γῆς ἐναντία στὴ γνώμη τοῦ Γαλιλέου, μὰ ἡ γῆς ἔξακολουθεῖ νὰ γυρίζει χωρὶς νὰ πάρει τὴν ἄδεια κανενός.

Σήμερα ἐρχόμαστε νάνατρέψουμε ἕνα, ἄλλο συμφυρμὸ τους—Τὸ μ ο υ ρ λ ό ς, λένε, γίνεται ἀπὸ συμφυρμὸ τοῦ : μωρός + τρελός. Τίποτε εἶναι τὸ ἴδιο κι' ἀπαράλλαχτο με τὸ ὄ ρ μ α τ ο λ ό ς εἶναι τό : μ ω ρ ο λ ό γ ο ς (= ὁ μωρὰ λέγων) [μωρλός] μ ο υ ρ λ ό ς. Ὁ καθηγητὴς Κρέτσεμερ δίδαξε τὸ πῶς κοντὰ στὰ ὑγρά ξε-

πέφτουν οἱ ποχοὶ φθόγγοι (α, ο, ου) [σκόρδο-δ ο ν] σκόρδο, [ἀκολουθεῖ] ἀκλουθῶ κτλ., ἔτσι καὶ τό: μ ω ρ ο λ ό ς γίνεται μ ο υ ρ λ ό ς, τὸ ω γίνεται ου ἀπ' τὴ συνεργεῖα τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ μ. πρβλ. : [μ ο σ χ ά ρ ι] μ ο υ σ κ ά ρ ι, [μωρέα] μ ο υ ρ ι ά κτλ.

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΤΙΣΣΑ

Στὸ σεβαστὸ ποιητὴ
Ἄγγελο Σημηριώτῃ

Βγάλε, Κυρά, τὸ φερειζὲ καὶ πέτα τὸ γιασμᾶκι ν' ἀστράψουνε τὸ μάτια σου ζυγὰ τοῦ πόθου ἀστέρια, Τ' ἀμυγδαλάτα σου τὰ δυὸ ξεσκέπαστα λιγάκι τῆς Ἴδουῆς μαστόρισσα καὶ τῆς Χαράς Ἰέρεια.

Τὰ μάτια σου εἶναι χάραμα γιὰ μιὰ στιγμὴ ὄπως
[τᾶδα
μ' ἀναγυρμένο βιαστικὰ τὸ βυσσινὶ μαγνάδι
κ' Ἐσὺ, Τουρκάλας γέννημα, νὰ κλείνεις μιὰν Ἑλ-
[λάδα
στὰ δυὸ σου μάτια, κ' ἔρωτα τρικνημιστὸ καὶ χάδι.

Μέσα τους λάμπει, γίνεται μιὰ θάλασσα καὶ σβῆνει χλωμὸ τ' ἀστέρι τῆς καρδιάς στὰ μπλάβα κύματά σου κ' εἶναι τὸ βλέμμα σου βορριάς κι ἀντάμα εἶναι γα-
[λήνη
στὸ λιμανάκι τοῦ ἔρωτα καὶ στὴν ὕργη τοῦ δάσου.

Τὸ βλέμμα σου εἶναι φίλιμα, κ' εἶναι τὸ πάθος
[φλόγα
Κυρά μου Ἀνατολίτισσα, στὴ ρόδινη μορφὴ σου, κι ὄπως περνᾶς καὶ χάνεσαι, σιητὴ, ἀψηλὴ, ὀρθορῶγα θαρρεῖς καὶ πᾶνε γύρω σου ποιλιὰ τοῦ Παραδείσου,

Θαρρεῖς καὶ πᾶνε γύρω σου ζυγὰ τὰ περιστέρια, οἱ γεροντοὶ ποῦ χάνονται, κ' οἱ πόθοι μου πῶς πᾶνε νὰ δροσιστοῦνε στ' ἀπαλὰ τοῦ ὄνειρου δροσονέρια, σι' ἀμυγδαλάτα σου τὰ δυὸ τὰ μάτια ποῦ γελᾶνε.

Ἀθήνα

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Στὸ ἐρχόμενο φύλλο τοῦ "Νοῦμα", θά δημοσιευτᾶ μιὰ νέα σειρά τραγούδια τοῦ κ. Ν. Πετιμεζᾶ (Λαύρα).